B. C. D.

DISSERTATIO MEDICA
DE

NOTIS GRAVIDARUM,

RECTORE ACADEMIÆ SALANÆ
MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE ac DOMINO
DOMINO
JOHANNE GVILIELMO,
Duce Saxoniæ, Jul. Cliv. & Mont.
&c. &c.
PRÆSIDE
GEORGIO VVOLFFGANGO
VVEDELIO,
Med. D. Conſiliario & Archiatro Ducal.
Saxon. Theoretices Profeſſore Ordinario,
Patrono & Præceptore ſuo omni obſervantiæ cultu æternum devenerando,
Publico eruditorum examini expoſita
à
JOHANNE PETRO BIESTERO, Hamburgenſi,
In AUDITORIO MEDICO, Horis conſuetis,
Ad diem Jan. M DC XC.

JENÆ, Literis KREBSIANIS.

PROOEMIUM.

NIhil tam difficile eſt, elogio *Comici*, quin quærendo inveſtigari poſſit. Inter obſcuriſſima eſt generationis opus, absque arbitro oculo in abditis perfici ſolitum, exponendum hinc omnium oculis. Sed licet intus agatur occultatum, licet arcanus Dei digitus ibi operetur quam maximè, nec poſſit humana mens aſſequi illam ἐγχείρησιν, à tergo tamen & hæc reſpicere non penitus prohibetur. Modus lateat, τῶν τοιχῶν περιτρεχόντων, *muris circumcurrentibus*, res ipſa non ita clanculum perficitur, quin & obſervare, & tempori certo alligare progreſſum queamus.

Intereſt omninò, ut noſcantur hæc, intereſt parentum, familiæ, imò reipublicæ non raro, & maximè medici, arcanorum naturæ promi condi, & directoris ſanitatis. Quomodo ſuccurrere poterit, & regimini gravidarum proſpicere, niſi graviditatem cognoſcat, deque eâ certus ſit?

Quamobrem, cum ſumma hujus ſcientiæ ſit neceſſitas, ſumma non minus dignitas, uſus verò maximus, operæ pretium viſum fuit argumentum hoc toto die occurrens, & medicum exercens, dilucidandum paulo ſuſcipere; cui ut annuat clementer æternum numen, devotê precamur.

CAPUT I.

De

Notis gravidarum eſſentialibus.

IN evolvendis notis gravidarum ſuperfluum fuerit, de notionibus nominum plura congerere, hæc enim vocabula adeo nota ſunt, ut nemo non ſtatim capiat, quid per illa intellectum velimus, phænomena nempe factæ conceptionis, & conſequentis geſtationis fœtus in utero. Enimvero neceſſarium eſt attendere has ipſas, tum medico, tum quorum intereſt, ne error aliquis contingat, imò non rarò renunciandum eſt à medico, ſeu judicium ferendum non unis caſibus, an gravida ſit, nec ne, prout jam innuimus.

Non levis eſt hæc res, ſed cognitu difficillima, prædicere, num fœmina ſit gravida, ita, ut utroque caſu falli admodum ſit facile, ſeu negetur gravida, quæ talis tamen reverà eſt, ſeu affirmetur, quæ tamen non concepit. Nec obſtetrices ſolùm hoc reatu tenentur, quarum hoc quoque officium jam olim fuit, ut, quænam prægnantes eſſent, & quæ non, dijudicarent, teſte *Th. Bartholino l. de inſol. part. viis, c. 18. p. 160.* ſed potius ipſi medici cumprimis, earundem directores, notâ ſatis obſtetricum in hiſce complurium ignorantiâ.

Exempla non pauca proſtant eorum, qui tum aliàs, tum in magnatibus quoque circa hoc decepti fuere, id quod & aliis contingere in proclivi eſt, niſi probè caveant ſibi. Imò ob hanc rationem quidam inducti ſunt, ut cum *Bonaciolo l. de fœt. format. c. 4.* inchoati hominis indices & notas fallaciſſimas, & quibus minus credendum ſit, proclament; quandoquidem complures & tantùm non omnes, omnem citra graviditatem, menſtruis recremen-

crementis ſuppreſſis evenire queant. Hunc ſecutus *Paulus Zacchias l. 1. quæſt. Medico-Legal. tit. 3. quæſt. 1. p.m.55.* prægnantiam, in quocunque tempore ſit, nullatenus cognoſci poſſe per ſigna quædam certa, infallibilia, demonſtrativa, ac evidentia, contendit, quod merito negat *Sennertus prax. l. 4. p. 2. ſ. 5. c. 1. p. 346.* Tantum enim abeſt, ut id aſſeri debeat, ut potius aureâ adhibitâ ſignorum cynoſurâ mare hoc ſuperare, & perveſtigare integrum & conceſſum ſit.

Communiter à non paucis diſtingui ſolent ſigna conceptionis à ſignis vel notis ingravidationis, illa verò noſtri ferè jam non ſunt cenſus, vel ad has referenda fuerint. Quod enim ad momentaneam quaſi conceptionis διάγνωσιν attinet, laudata olim titillatio, ac delectatio venerea cum ipſis ſterilibus, nedum aliis actibus, communis eſt, etiam extra conceptionem. Idem tenendum de retentione ſeminis, illud enim & per Harvejana principia longè aliter ſe habet, & novum non eſt, retentum aliquandiu poſtliminiò tamen reddi, & effundi foràs. Nec ſuctio, vel elater orificii interioris uteri magis activus deprehenſus, quicquam evicerit, quàm aptitudinem ad concipiendum majorem præ illis, ubi id minus occurrit.

Tacemus horrorem cum refrigerationis ſenſu, vel illico vel brevi poſt actum perceptum, quod nec ipſum quicquam concludit, imò nec obſervatur quidem ordinariè, ut & alia ejusdem commatis. Subtilior eſt hæc ipſa conceptionis ratio, quàm ut in radice ſuâ, & primâ baſi ſtatim ſe prodat, vel cognoſci firmiter poſſit. Idque non opus etiam eſt, nec expetitur, unde fruſtranea ferè ſunt, quæ de hoc transſcribuntur ab autoribus, inprimis poſtquam hodiernâ luce in apricum magis emicuit generationis opus, & evanuêre antiquæ illæ hypotheſes.

Quandoquidem itaq; notæ gravidarum ad amuſſim fundamentorum diagnoſticorum unicè ſunt regulandæ,

 quæ

quæ non minus de ſtatu ſano, vel neutro quoque, quàm morboſo valent, hæc ipſa & nos meritò ſequemur, ac applicabimus ad noſtrum ſcopum. Et ut inoffenſo magis pede certiusque progredi liceat, præmitti merentur quædam diſtinctiones, tanquam cautelæ, monita ac limitationes neceſſariæ. Qui enim benè diſtinguit, benè cognoſcit, ut aliàs, ita & gravidarum haſce notas.

Enimverò diſtinguendum omninò eſt (1.) inter ſigna gravidarum *communia* & *propria*. Non omnia in prægnantibus evenientia ac obvia phænomena æque ſignant graviditatem, quippe communia ipſis cum aliis non prægnantibus, qualia ſunt v. g. febres intermittentes, ut tertiana vel quartana, vel continuæ, morbilli, variolæ, aliaque citra febres varia morborum genera. Hæc ſiquidem non ut gravidis contingunt, ſed communi fato, neque enim exemptæ ſunt à morbis reliquis, quin ſæpe expoſitæ aliis contra magis. Et in hiſce caſibus ſeu morbis primaria ſigna morbi cujusvis attendenda ſunt, habito tamen ſimul, ut par eſt, etiam ad graviditatem reſpectu. De poſterioribus his, ſeu propriis, in præſentiarum ſumus ſoliciti, utrobique communia vel propria tum toto, tum parte, ſeu utero, ſibi vendicantibus.

Non minus (2.) diſtinguendum probè inter ſigna gravidarum *ordinaria* & *extraordinaria*. Quando enim notas has luſtramus, ſermo eſt de ſtatu ordinario, quæ ſi non omnibus, omnibus tamen ordinario modo habentibus, & ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, competunt. Niſi enim hoc fiat, non poſſumus citra confuſionem aliquid certi definire. Extraordinaria non faciunt regulam, nec tollunt tamen. Pro varietate naturarum & accidentium diverſa quoque contingunt phænomena, unde his vel illis extraordinariis poſitis firma nihilominus eſt manetque regula. Cumque hæc præmittamus ipſis notis jamjam viſendis, non opus eſt ſeorſim exempla hanc in rem laudare, illuc differenda potius.

Sic & (3) diſtinguendum venit inter notas, & ſigna *ſpecifica*, & *individualia*. Utut enim videantur hæc ſub prioribus jam comprehendi poſſe, nihilominus tamen, noſtrâ quidem opinione, ſeorſim conſiderari poſtulant. Extraordinaria enim ab ordinariis & ſpecificis deviant, individualia verò peculiari diſpoſitione, & ἰδιοσυγκρα-σίᾳ quâdam, quam vocant medicorum filii, adhuc ſtri-ctioribus terminis concluduntur, inter rariora etiam ci-tra cauſam manifeſtam numeranda, &, ut ita loquamur, magis extraordinaria.

Denique etiam (4) diſtinguere liceat inter notas, & ſigna *conceptionis veræ* & *falſæ*, ut ſic plenius exhaurire hunc fontem, & ſtabilire aſſerta in utramvis partem poſ-ſimus, nihil quicquam negligendo, quod ex artis loculis impendi poſſit.

Tacemus (5) diſtinguendas eſſe easdem notas et-iam ratione *temporum*, cum alia phænomena primis, alia mediis, alia ultimis geſtationis menſibus occurrant vi-ſenda. Aſt cum non tam regimen diæteticum gravida-rum ordinare animus ſit, ubi ordo ille convenientius ob-ſervatur, quàm, quod illa medicinæ pars ſupponit, κριτήρια, notas, & ſignacula, ut τὸ ὅτι emergat, & con-cludi poſſit, eſſe gravidam, vel minus, conſultius ute-mur methodo apodicticâ è ſemioticâ depromptâ. Ab-ſolvitur hæc conſuetis ſignorum fontibus, deſumptis ab eſſentialiter inhærentibus, eſſentialiter conſequentibus, cauſis, & ſimilitudine.

Primus fons eſt τῶν ἐσιωδῶν, ESSENTIALIUM, ſeu eſ-ſentialiter inhærentium, quæ alias pathognomonica di-cuntur. An verò & quodnam ſit verum ac genuinum ingravidationis ſignum, hoc opus, hic labor, ſeu potius adhuc ſub judice lis eſt. Notæ gravidarum æmulantur illos morbos, ubi non unum, ſed plura ſigna ſociata eſ-ſentiale quid conjunctim inferunt, quod exemplo pleu-ritidis notum eſt, ubi nec febris, nec tuſſis, nec dolor la-

teris punctorius, nec reſpiratio difficilis, divulſim ſpectata, pleuriticum ſignant, conjunctim autem optimè. Parilem in modum etiam ſe res habet cum gravidis. Addimus, conjungenda quoque eſſe tempora, non enim ſimul & ſemel, uti aliàs in acutis, ſed ſucceſſivè, & paulatino greſſu ſe excipiunt invicem hæ notæ, ſaltim certis caſibus, ubi dubium aliquod occurrit, ut certo ordine ſe invicem conſequantur, ſibique proportionatim reſpondeant, relationem ad ſe invicem habentia.

Eſſentiale ſignum, ne dubium quoddam reſtet, vocamus, quod *permanens* eſt, ad differentiam reliquorum ſic dictum. Id verò in genere eſt ſine dubio ſtatus mutatus, inſignem enim mutationem à conceptione accidere in aprico eſt. Statum mutatum dicimus, non quidem morboſum, attamen medium ſaltem, ſanum vel quaſi, ſeu, ſi mavis, neutrum, quamvis id non abſolutè ſemper dici poſſit, ac propriè. Neuter enim ſtatus medius eſt inter ſanum & ægrum, prægnantes verò non ægræ abſolutè dici poſſunt, reverà tamen laudatum ſtatum illuſtrant.

Eſſentiale porrò dici debet ac poteſt *quoad uterum.* Ille enim officina eſt generationis, hortus genialis, & laboratorium, in quo ſecundum leges naturæ homo formatur, fovetur, & ad macrocoſmi regimen ac uſum fructum natales ſuos ſumit. Simulac itaque novum hoc opus ipſi denunciatur, non poteſt non eximiè mutari, & ex hac ipſâ mutatione, quid parturiat, cognoſci. Quamobrem eſſentiales notæ ac ſigna ab hoc ſtatu uteri mutato præcipuè fuerint deſumenda.

Hæc inter primo loco numeratur à quamplurimis medicis UTERI OCCLUSIO. Cum enim intus hic actus peragatur, citra arbitros, pro rato habetur, occludi uteri orificium interius intimè, adeò, ut nec ſpecillum admittat. Innititur hæc hypotheſis elogio *Coi 5. aph. 51.* *ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσι, τουτέων τὸ στόμα τῶν ὑστερέων ξυμμέμυκεν.* *Quæcunque gravidæ ſunt, his orificium uteri clauſum eſt.*

eſt. Cui conſonus eſt ſequens *aphoriſmus 54: Quibus os uteri durum eſt, his neceſſum eſt, id ipſum clauſum eſſe,* quo velut ſignum clauſuræ hujus innuitur. Hinc idem laudat & veneratur *Pergamenus comm. 51.* maximum, *inquiens*, hoc eſt mulieris, quæ concepit, indicium, ſi obſtetrix potuerit immiſſo digito os uteri tangere. Statim enim, cum ſemen intra ſeipſum conceperit, totam ſuam capacitatem contrahit, & os claudit.

Innuitur eo ipſo ratio; hypotheſis nempe antiqua, retineri ſemen in utero, & ex commixtione ſeminum fieri conceptum, quod cum per recentiora Harvejana experimenta exploſum ſit, & quidem per ſenſualem experientiam, dubium redditur hoc experimentum. Confirmat idem, qui inſtar omnium nobis erit, (quid enim attinet omnes, qui idem ſcribunt, laudare?) *Domin. Panarol. Pentec. 3. obſ. 20. p. 78.* Gravidarum, *ait*, ſigna incerta ſunt omnia, fallacia, & vana principio geſtationis. Unum tantum, poſt longas obſervationes à nobis factas, habuimus, videlicet uteri clauſuram, quæ digito immiſſo ab obſtetrice diligenti, & doctâ in anatomicâ ſectione, in mulieris vulvam, cognoſci poterit. Si enim uterus reſeratus eſt, foveam quandam parvam, vel ſinum parvum rotundum in digiti extremo perſentiet; ſin clauſus ſit uterus, nulla fovea, nullus ſinus tangitur.

Tantum verò abeſt, ut novum hoc ſit aſſertum, & veritati examuſſim reſpondens, ut potius, per dicta, dudum fuerit cognitum, vel traditum; ut repugnet experientia, & ipſe ſenſus per anatomen. Gaudet enim orificium illud interius per ipſam conformationem ſuam tali ſinu & commiſſurâ, nec apertum hiat in non gravidis. Videtur hæc ſententia congruere alteri, de clauſurâ orificii ventriculi inferioris, quâ ſtatuebant olim idem connivere, donec chylus in εὐρυχωρίᾳ ejus confieret ex aſſumptis.

Neque tamen de nihilo eſt *Hippocratica* parœmia, ſiquidem

quidem eâ ipſâ innuit, connivere orificium uteri magis, & ſecum habitare concluſa, nec ſolitis periodis extrorſum amandari; roborari item ſphincterem hunc, & ſatis validum eſſe ſuo elatere fibrarum organico, ut retineat & fœtum, & cœteroqui egreſſuros humores. Et ſanè ipſe *Panarolus* fatetur verbis ſequentibus, aliquas gravidas tamen os uteri clauſum primo & ſecundo menſe non habere. Confirmant idem ſatis, quæ emittuntur hâc viâ in ipſis gravidis, exemplo fluoris albi, & aliorum, de quo in ſequentibus. Donec igitur validioribus experimentis evincatur, ſtatum uteri quoad hanc clauſuram eſſe mutatum, aliis non gravidis contra, ut demonſtrativum, & firmum hoc ſignum haberi queat, præſtat id ſuo loco relinquere.

Potiori jure inter eſſentialia ſigna ac notas graviditatis haberi debet MENSIUM EMANSIO. Decantatus hanc in rem eſt *5. aphor. 61.* ἢν γυναικὶ καθάρσιες μὴ πορεύωνται, μήτε φρίκης, μήτε πυρετοῦ ἐπιγινομένου, ἄσαι δ' αὐτῇ προσπίπτωσι, λογίζου ταύτην ἐν γαστρὶ ἔχειν, quæ paraphraſi noſtrâ additâ ita reddi poſſunt: *Si mulieri* (conjugatæ, vel coitu uſæ,) *purgationes* (menſtruæ, ordinariè aliàs fluere conſuetæ,) *non prodeant*, (uti prius, idque citra cauſam aliquam manifeſtam,) *neque horrore* (inde,) *neque febre* (vel aliis menſium ſuppreſſionem morboſam ſequi ſolitis) *ſuccedente*, *faſtidia verò* (& alia plura ſigna itidem inſolita) *ei accidant*, *gravidam eſſe putato*.

Signa nempe, quæ à fœmellis ipſis plurimis experimentis attenduntur, jure merito etiam à medico cordi haberi debent. Menſes itaque plenitudinem arguentes, ſeu πλεονασμὸν ac ὀργασμὸν ſanguinis, ſi non fluant, neceſſum eſt, in causâ eſſe aliquam remoram; natura enim ordinis ſui eſt obſervantiſſima, quamdiu ſibi relicta eſt. Dum vires annique ſinunt, ſtatis menſes repetunt periodis. Aſt ponamus juvenculam, ſeu recens nuptam,

ptam, ſeu aliàs jam partu uno alteroque exſolutam, cœteroqui ſanam vegetamque, appetente tempore, intervallo menſtruo elapſo, non experiri menſes, primum hoc argumentum eſt, ipſam concepiſſe, confirmandum per bonam conſequentiam aliorum, idem comprobantium. Aut enim per cauſam aliquam aliam emanſere menſes, ſive ætati id debeatur, ſeu errores diætæ, ſeu morbi, ſeu ſymptomata alia & circumſtantiæ præceſſerint & id induxerint; aut arguitur hoc ipſo etiam conceptio.

Cumque natura non faciat ſaltum, non ſequitur quidem ſtatim: menſes emanſere, ergò concepit: ſequitur tamen cæteris paribus. A priori enim natura non poteſt profundere ſanguinem, ad aliud opus, futuri hominis puta, vocatum. A poſteriori idem confirmatur, partim καθ' ἄρσιν, ſi illa, quæ ſtatum morboſum ſignant, non eveniant, partim κατὰ θέσιν, ſi illa ſequantur, quæ gravidis aliàs accidere aſſolent.

Sanè hic ipſe aphoriſmus accuratiſſimè, & velut in ſynopſi, inculcat, licet brevi & Laconicâ, quod ſolenne eſt *Coo*, oratione, graviditatis notas, ad reliquas viam ſternens facilem. Uti hinc à contrario, quamdiu menſes ordinariè fluunt, nec circa hæc aliquis mutatus ſtatus occurrit, uteri œconomiam in excernendo ac deplendo occupari, & more ſolito procedere; ita ſi ſubſtiterint iidem, aliud agere eundem, manifeſtum eſt.

Gaudent verò hæc aliquâ latitudine, ut præter viam regiam in utrumque extremum fiat nonnunquam declinatio. Menſes conceptionem præcedunt, ut flores fructum: factâ conceptione iidem ſubſiſtunt. Exempla tamen utriusque in contrarium proſtant Conceptum ſine menſium fluxu aliquot exemplis, & citatis ex autoribus pluribus, *Hildano, Hollerio, Schenckio, Marcello Donato, Sennerto*, & aliis, notavit *Rhodius cent. 3. obſ. 54. p. 173.* Sed ſufficit in his, cœteroqui ſterilibus futuris, ipſo conjugio correctam uteri ἀκρασίαν, & eo ipſo pacto laxatis viis aptum

 redditum

redditum genitale arvum ad ſuſcipiendum contagium, ſeu ſpiritum ſeminalem. Adeoque hæc exceptio non ſubruit fundamentum ingravidationis, ab eſſentiali hâc notâ deſumptum.

Vice verſâ videas, rarius tamen paulò, menſes reſpondentes in gravidis aliquando, quale exemplum conſignavit *Th. Bartholinus cent. 3. hiſt. 13.* ne plures, vel noſtram quoque experientiam, laudemus. Quis vero neſcit, elogio Hippocratis *5. aph. 6.* menſes in gravidis prodeuntes minitari abortum, & fœtum vel debilem eſſe, nec benè valere, vel talem futurum, ipſumque inde imminere abortum? Quare, ſi quid tale quibusdam contingat, archei providentiæ adſcribendum fuerit, ob plethoram, ob ſtatum oneroſum, id quod etiamnum eſt ſuperfluum, ne in noxam cedat fœtus, corporiſue ipſius, emittentis, ſalvis interim effatis medicorum, &, qui his concinunt, aliorum. Hinc in aliis ſemel iterumque pro re natâ tantillum ſaltim excidit, parte potiori, alioqui excernendâ, retentâ, eâdem de causâ, id quod non repugnat hinc dictis, ſed eadem confirmat magis. Adeoque inter duo hæc extrema medio loco procedit ſtatus naturalis.

Alterum inter eſſentialia numerandum ſignum & notam graviditatis exhibet INCREMENTUM ABDOMINIS debitum. Poſt enim, quàm ovulum, charactere ſeminali fœtum & ὀργασμῶδες redditum, ex ovario per tubas uteri Fallopianas evolutum, in utero ſtabulare incipit, & conceptus in receptaculo ſuo univerſali fotus, in proprio ſeu privato ergaſtulo concluſus, & pro communione ſuccorum vitalium utero coaleſcens, ſenſim increſcit, ad modulum hujus incrementi etiam uterus expanditur. Imò, quod mirum eſt & neceſſarium tamen, denſior fit ejusdem ſubſtantia, ſiquidem illuc amandatur confertim, quod novo hoſpiti ſufficere poſſit humidum alibile. Quare in pelvi ſuâ, ſeu inguinum intercapedine, (quod ſpatium fœminis præ maribus latius ampliusq;

con-

conceſſum eſt, teſtibus ſceletis & autopſiâ,) majori mole aſſurgit, & in cavitate abdominis enitens hoc ipſum faſtigiat, & lateraliter ſimul τὰς κενεῶνας ſeu cavitates ſic ſatis complet. Adeoque dum hoc debito modo fit, non poteſt non eminentia hæc abdominis notam conſtituere eamque eſſentialem graviditatis.

Ut verò melius hæc conſtent, requiſita & circumſtantiæ aliæ viſenda ſunt; quibus hoc incrementum abdominis gaudet & præditum eſſe debet, pro arguendâ ac inferendâ graviditate. Tumor enim hic turgidi ventris debet eſſe continuatus, ſeu increſcens pedetentim magis atque magis; adeoque & conſtans, non vagus, non remittens & deſinens; æquabilis item & conveniens moli intus aſſurgenti; plenus, non vacuis penitus hypochondriis; aſſurgens denique & faſtigiatus decenter, ſeu prominulus, ſuoque modo acuminatus. Memini mus aliquoties retuliſſe gravidas, ventriculum ſibi intumeſcere, der Magen ſey ihnen geſchwollen/ quod ſignum hoc apprimè confirmat, utpote conſentaneum & congruum eidem.

Teſtatur hoc viſus, obvium enim eſt hoc incrementum oculis, nec celari ita poteſt quamvis vel ruſticæ ignaræ cingulo ſtringant ſæpe arctius præcordia, vel aliæ occultæ veneri litantes, ut occulant deflorationem, quod & aliis meditantur tegere modis. Confirmat idem contactus blandus admiſſus, externa enim teſtantur de internis & hoc loco, unde harum rerum periti medici, peritæque obſtetrices aliæque fœminæ, certum graviditatis capiunt argumentum. Cum aliquando prætereuntem ſponſam in templum conceſſuram ex feneſtrâ deſpiceret medicus, hâc notâ confiſus, gravidam edicebat, brevi poſt evulgato & vaticinio & eventu.

Referri huc poteſt, licet rarius paulo phænomenon, & in paucioribus viſum, pondus circa pubem. Tale ſuperiori anno fœmina toto geſtationis tempore ſentiebat,

bat, ita ut ſedere non poſſet citra moleſtiam, aucto triſti ſenſu ad augmentum fœtus, & inprimis mane jejuno ventriculo duritiem inſignem in ſiniſtro hypogaſtrio ſentiens, cum aliis ſignis gravidarum propriis, quâ moleſtiâ omni à filioli felici partu liberata eſt. Nimirum quibusdam inferiori huic climati magis inhæret uteri moles, quæ hinc & moleſtiam aliquando patiuntur.

Tertium indicium eſſentiale ac nota graviditatis eſt MOTUS ipſius FOETUS, motus videlicet ſecundus, circa medium utplurimum geſtationis tempus eveniens, & in augeſcente abdomine ſeu ventre infimo expreſſus emicansque. Hic ipſe prioribus duobus ſuperadditus ultimum addit pondus, & teſtis ſic redditur omni exceptione major. Quandocunque enim tria hæc ex ordine ſe inſequuntur, & viſenda offerunt, dubium omne diſpaleſcit, & concluditur, eſſe reverà gravidam; non quod non prius jam id innoteſcere potuerit, ſed certis caſibus, ubi dubia nihilominus fuit conceptio, ſic certò idem deciditur.

Probè interim & hic motus attendendus eſt, num ita ſit comparatus, ut à fœtu jam velut perfectè animato oriatur, ipſi unicè adſcribendus, non alteri. Probè enim diſtinguendus eſt à motu uteri ſpaſmodico, qualis in hyſtericis quibusdam & propriâ & alienâ abdomen contingentium, certâ ſatis & indubitatâ, fide obſervatur, ſive in ipſo puerperio & à partu jam vacuus uterus ita volvatur, ſive extra hunc reatum. Sanè vix crediderit, niſi expertus in praxi, & motum hujusmodi utero competere, & eundem motum fœtus æmulari. Ipſæ quoque fœmellæ hyſtericæ contrahi abdominis interiora & inſtar capitis fœtus, wie ein Kindes Kopff / repræſentari referunt,

Quamobrem genuinus hic motus præſupponit ſtatum ſanum, & hyſtericæ inordinationis expertem. Primitus minor eſt, & lumbricatim ſe habens, hinc increſcit

ſcit unà cum tumore abdominis, & rite advertentibus vitalem ſe ſatis ſuperque prodit, ac alium quàm uteri criſpaturam, vel partium vicinarum aliarum? Reſpondet quoque ſignis aliis & tempori, nec latere poteſt vel matrem, vel accubantem, unde diſcerni facilis eſt. Cavendum tamen itidem, ne motus flatulentiæ debitus fœtui adſcribatur, præſertim in principio medietatis hujus, quod factum notavimus quoque.

CAPUT II.

De

Notis gravidarum poſteſſentialibus & reliquis.

ALter fons, qui notas gravidarum ſuggerit examinandas, eſt *τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων*, ſeu *neceſſario conſequentium*, POSTESSENTIALIUM. Ad hujus majorem dilucidationem facit, quod per hæc intelligamus ſtatum alteratum conſequentem, totius reliqui puta corporis, præter uterum; deinde conſequentia ipſa jam expoſita in utero evenientia. Ita enim parum reſtabit dubii tum quoad fundamentalem hunc demonſtrationis loculum, tum quoad notas graviditatis inde depromptas.

Conſequentia itaque hæc vel menſes retentos conſequuntur, vel ipſum incrementum abdominis; quod enim motum attinet, vix ſeorſim is aliquod notabile conſequens poſt ſe trahit.

Prioris generis notas, (quamvis non negemus, alterum alteri velificari ſimul,) cum *Hippocrate* poſſumus commodiſſimè uno nomine complecti, ſiquidem inſtar omnium ſunt *l. c.* laudatæ *ἄσαι*, cujus vocis emphaſin ſi noverimus, univerſa farrago conſequentium horum phæno-

phænomenorum patebit. Enimverò ſic exprimuntur & intelliguntur non ſola faſtidia, vel nauſeæ, ſed ex actionibus læſis, vel quaſi, variæ, inappetentia, ſeu ciborum faſtidia, averſatio carnium, vini, cereviſiæ, & ſimilium, vomitiones, δυσχρέςησις, anxietates tum à cibo, quouſque rejiciatur rurſus, tum à veſticu arctiori, & aliàs, σκότοι περὶ τῶν ὀμμάτων, *caligines oculorum*, indeque imminens lipothymia, vel ἔκλυσις ipſa, übel ſeyn / palpitationes cordis, ſalivatio crebra, oris ventriculi morſus, appetitus abſurdorum ipſe, malacia, vel pica, quamvis hæc rarior ſit, & cordatiores paulo & firmioris animi vix corripiat. Imò eò merito referri etiam poteſt animi mutatio, triſtitia, vel ſaltim hilaritatis prioris remiſſio, pallor faciei & decoloratio, oculorum cavitas, ſeu palpebrarum quædam extuberantia, dolor dentium ipſe. Confer. *Ariſtoteles l. 7. Hiſt. Anim. c. 4.* Referri huc poſſunt ephelides ſeu maculæ faciei, memoratæ *Hippocrati, l. de ſteril. c. 6. t. 9.* Viſæ ſunt ab ingravidatione maniacæ redditæ non unâ vice, ut contra ea furore uterino laborantes ab illo ſtatu ſibi redditæ & omninò reſtitutæ, cujus utriusque ſtatus exempla notavimus. Tanta eſt ab ingravidatione mutatio in totâ corporis œconomiâ.

Et licet ſic ordo videatur inverti, & hæcce primis menſibus accidentia non primo loco recenſita fuerint; non tamen id ullatenus vertendum eſt vitio, quandoquidem vi doctrinæ ſignorum aliter procedendum eſt pro eruendis notis gravidarum, ac iisdem avertendis vel curandis. Ex his verò facilè etiam judicanda & jungenda fuerint reliqua.

Nec poſterioris generis conſecutivæ notæ abludunt, & inde enim non pauca ſignacula ſeu notæ graviditatis emergunt. Non taceri hîc debet incrementum mammarum, argumento *Hippocratis 5. aph. 37. & 38.* Et adeò quidem turgeſcentiam mammarum elevant non pauci, ut & lac ipſum vulgo in cenſum vocent graviditatis.

tatis. Occaſionem huic opinioni videtur ſuppeditaſſe *idem* 5. *aph.* 39. ubi τὰς κυούσας γάλα ἔχειν, *prægnantes lac habere* poſſe innuit. Tantum verò abeſt, ut hoc pro notâ graviditatis haberi velit, ut potius pro indifferenti, vel noxio potius habeat 5. *aph.* 52. mulieri gravidæ, *inquiens*, ſi lac è mammis multum fluat, fœtum debilem ſignificat. Locus inſigniſſimus eſt *l. de nat. puer. c.* 20. Cum movetur fœtus, tunc ſanè lac indicationem ſui matri præbet. Mammæ enim attolluntur, & papillæ gliſcunt ac turgent, τὸ δὲ γάλα οὐ χωρέει, *lac verò non prodit.*

Sufficit quamplurimis mammas etiam ſuo modo paulò extuberare & indicium præbere, lac fruſtrà inquiſiveris, quo nec opus eſt, unde poſt partum demum, neque id in inſtanti, primò ſeroſius, hinc conſiſtentiâ plenius conſpicuum & ſuctu exigitur, & cum febri ferè, lactariâ hinc dictâ, in mammas appellit. Non negandum tamen in iis, quæ à lactatione denuò concepere, lactis ſupereſſe veſtigia, idemque exprimi poſſe, ob poros magis laxos; Imò & in prægnantibus aliquibus id offendas, etiam citra debilitatem fœtus, ſed ſupra dictis conditionibus ſaltim. Ante biennium hoc juvencula primâ vice uterum gerens circa medietatem effluxum lactis tenuis è mammis copioſum patiebatur, v. g. à menſe tunc temporis Februario, eximiâ cum moleſtiâ, fœtum nihilominus ſanum ineunte Junio enixa. Inde verò in puerperio lac paucum ſatis habebat.

Illa verò turgeſcentia, quæ nec ipſa tamen perpetua eſt, non tam conſenſui uteri cum mammis adſcribenda fuerit, quàm regurgitationi lymphæ in tubulos glandoſos, quàm incremento etiam abdominis majori, unde lympha, ſuperiori hemiſphærio corporis undulans, in laxiores & ſpongioſas mammarum carnes invitatur promptius.

Non minus & in inferiori climate eveniunt ab incremento fœtus, uteri, & conſequenter abdominis, phænomena,

mena, inter notas gravidarum militantia. Tales ſunt varices, ſeu nodi & criſpaturæ venarum, inprimis circa valvulas, idque in plethoricis & hinc aliis quoque, quandoquidem non tam promptè ſurſum à partibus amandari, nec eluctari ob compreſſionem & arctationem viarum tam facilè poteſt ſanguis. Viſæ ſunt hæ in his uno latere magis quàm in altero extantes, in aliis copioſiores & majores, in aliis minores, Kindes-Adern hinc vocant noſtrates. Viſæ imò aliquando per diapedeſin apertæ inſciis & invitis motu proprio profudiſſe copiam ſanguinis non levem, vix relicto, unde profluxerit idem, veſtigio, quod ante annos circiter ſeptem apud nos gravidæ contingebat.

Ejusdem commatis eſt ſpaſmus, ſymptoma, unaque nota gravidarum admodum memoratu digna. Et quidem accidit ferè magis hoc ultimis menſibus, fœtu jam grandiore, decumbentibus & noctu, ab eâdem compreſſione, unde nervi & tendines in ſpaſmos aguntur, mutatione poſitus aliisque mediis ſuperandos. Sic & obſtructa alvus, ob onus incumbens inteſtinis, & motum periſtalticum ordinarium ſcybalorum ſufflaminans, non infrequens eſt gravidis. Quin & videas inde motus convulſivos in quibusdam, magni momenti viſos ſi incautus vel ignarus in eosdem incidat, qui quidem ex hâc causâ agnoſcunt originem.

Tacemus rarius itidem in aliquibus inde derivatas fiſſuras, ſiquidem diſtendi ſucceſſivâ illâ expanſione non renuit cutis æquabili latitudine, in rugas hinc fatiſcens poſt, quam moles diſtendens exempta fuerit, unde eædem non facilè viſuntur. In aliis, accedentibus inprimis gas ſuo expanſivo flatibus, herniæ ipſæ eveniunt, laxato majori paulo pondere peritonæo, quæ quidem, quod meritò notamus, inter extraordinaria paulo retulerimus.

Inter hæc poſteſſentialia ſigna etiam referenda fuerit

urina,

urina, ex quâ ut multa alia, ita quoq; graviditatis notas venantur non pauci. Specioſum argumentum pro hujus rei veritate videri poteſt laudatus in corpore ſtatus mutatus, & quidem eximiè circa coctionem primam, unde aliàs urinæ eveniunt mutationes non leves. Jactatur item experientia, ſive medicos expetas teſtes, ſive uromantarum empiricorum morem. Inſtar omnium ſit locus *Joh. Guintheri Andernaci de Med. Vet. & Nov. comm. 1. dial. 7. p. 514.* urinæ, *ſcribit*, farinæ ſimiles in ægrotis longæ valetudinis adverſæ indicia; in gravidis tamen etiam ſanis obſervari poſſunt. Quippe nonnulla tenui farinæ aut amylo ſimilia in illarum urinis, etiam cùm benè valent, innatant: in quibus, dum quietæ ſervantur, craſſius aliquid lanæ tenuiter carptæ inſtar, in imo ſubſidet, vel in medio hæret, quod conceptum indicat, ut ſæpe ſumus experti. Deſumptum id ex *Ebnſinâ l. 1. fen 2. doctr. 3. c. 10. & l. 3. fen 21. Tr. 1. c. 11.*

Aſt in contrarium non una militat ratio. Ponemus enim mutationem obtingere in gravidis etiam quoad urinam, illud κρινόμενον remanet, an illa mutatio fiat in omnibus & ſingulis; an illa ſit communis cum aliis, ex aliâ cauſâ, an propria, & unicè gravidis competens ac adſerenda; adeoque an topicum aliquod ſignum, ſeu nota fallax, an rata ſit atque ſtata. Id verò difficulter, vel nunquam forte demonſtrabitur. Quare ſincerum eſt de hoc & ſimilibus judicium *Williſii Tr. de urin. c. 7. p. m. 370.* in his vel inani conjecturâ nitentes, confidentiâ ſuâ credentium animis imponere: vel (quod cebrius iis in more eſt) callidâ verſutiâ rem aliter exquirendo indagantes, notitiam ſuam urinæ inſpectioni falsò adſcribere.

Ut tamen & de hoc ulterius diſpiciamus, experimentum citatum *Andernaci* non alio titulo accipiendum eſt, quàm communi illo, quod nec id ſit perpetuum, nec ratum certumq;, ſeu infallibile. Ut enim id in frigidioribus ita nonnunquam fiat, in aliis fruſtra id quæ-

 ſiveris,

ſiveris, & ſi ſe offerat, nihilominus generalius & commune id eſt ſignum, cui fidere neſcias. Neq; verò negligenda eſt urinæ conſideratio penitus in gravidis. Aut enim à ſtatu priori recedit, aut eadem eſt, nec à ſe mutata. Si hoc, optimum eſt, & in bonis numerandum, ſanarum enim hoc eſt opus, ergò & urina bona in gravidis non deſinit eſſe talis. Sin alterum, aut intenditur v. g. ejusdem color, aut remittit, ex quo cum aliis arguere integrum eſt, quomodo ſe habeat coctio, & circumſtantiæ aliæ, an, ſi planè aquoſa fuerit, cachexiam notet graviditatis vicariam, vel illam ſaltim junctam ſimul, ut ſuccurramus indicanti, ſeroſitati ſanguinis, viſcerum calori debili, aliisque. Par ratio eſt ſimilium in morboſo ſtatu hoc vel illo.

Idem ſentiendum fuerit de pulſu. Index eſt humidi ſuo loco urina, pulſus calidi, ſed non item graviditatis niſi remotius, & ut ſignum commune. In gravidis cum ſtatu illo *ἀσώδη* conjungi pulſum frequentiorem, nemo non facilè conſenſerit; ſed idem in aliis etiam occurrit, citra hunc characterem graviditatis. Utraque potiſſimum habent locum, directè in ſtatu morboſo, ſeu conjuncto, ſeu præſumpto, eoque dubio, ut nihil non moliatur & attendat medicus, ut plenariè circumſtantias omnes excutiat, ubivis cavendo, ut aliàs quoque, ne poſteſſentialia pro eſſentialibus arripiat; indirectè quandoq; pro alio ſcopo, explorandi v. g. temperiem, affectus animi, viciſſitudinem, vel conſtantiam ſignorum, ne alia jam attingamus.

Non poſſumus, quin ad eſſentialiter hæc conſequentia referamus duo omni exceptione majora, & quæ reliquis omnibus ultimum addunt pondus, intempeſtivè quidem & finiſtro paulo effectu abortus, tempeſtivè verò partus legitimus. Hujus enim reſpectu omnia illa fiunt & attenduntur, utpote inter conceptionem & partum tanquam duos terminos extremos media.

dia. Idque in utramque partem, ſeu edatur in lucem ſpes uteri, ſeu termino elapſo præcludatur penitus. Eſt verò hic terminus completus in utroque ſexu idem, non diſpar, ſibi relictus, ad 280. dies, i. e. 40. hebdomades, ſeu tres quartas anni, cum aliquâ latitudine extenſus, quem ipſum natura nunquam temerè mutat.

Sed Tertius jam ad ſe nos vocat Fons CAUSARUM. Atque hîc quidem, ad leges medicas, ſub latitudine illâ cauſarum militantia plura attendi poſtulant. Referri huc poteſt ſupponendus ſemper prægreſſus coitus fœcundus, ſecundum normam naturæ. Quamvis enim is ad eſſentialia ſpectet generationis, hoc loco tamen ſuam invenit quoq; meritò tractationem. Neq; ullatenus admittenda eſt imprægnatio vel idealis, per phantaſma ac ſomnium quodcunq;, quale quid in Galliâ diſceptatum legimus, imò aſſertum; vel tranſſumptiva, qualis fabula de fœminâ refertur, quæ balneum ingreſſa, in quo antea vir commoratus ſemen emiſerit, imprægnata fuerit.

Cum itaque cauſæ hæ & fundamentum primum largiantur, & circumſtantiis variis modificent graviditatis ſtatum, uberius paulo examinandæ veniunt. Ex NATURALIBUS pondus addit notis reliquis vel derogat aptitudo ratione ætatis, temperamenti, habitus corporis, diſpoſitionis uteri, menſium, ſanguinis & ſeri in genere. Nubilibus enim annis vel fœtificationis reliquis ſtatos habet terminos conceptio, extra quos non facilè eadem fit. Sic quibus menſes nunquam fluxêre, neque ſperari facilè poſſunt ingravidatæ. Sunt quædam familiæ, quæ magis præ aliis ſunt fœcundæ, & vice verſâ: Sunt, in quibus ἀμήνυς plane offendere licet, exemtasq; conceptionis privilegio.

Quædam tardius concipiunt, ut annos jam quinquaginta natæ, quod tardius conjugatæ fuerint, vel alias quoque ob rationes. Aliæ maturius deſinunt, imò

& ſemel tantum illum ſtatum paſſæ hinc non concipiunt amplius aliquando. Hinc quæ ſeniores ſunt, quæ dudum non conceperunt, ordinariè vix ſubeunt ingravidationem, ſique id fiat, uti ſanè factum novimus, id rarius accidit.

Facilius item notæ graviditatis emicant & deprehenduntur in iis, quæ ſemel iterumque expertæ ſunt hunc actum. Magna enim eſt vis conſuetudinis in utramque partem. Viſæ ſunt, in quibus non ita evidentia phænomena ordinaria dubiam reddere obſervabantur, propriis tamen geſtantis notis confirmabantur eventu. Magna ergò vis eſt ἰδιοσυγκρασίας etiam in his caſibus. Sic in fœminâ apud *Panarol. pentec. 5. obſ. 46. p. 173.* quoties utero gerebat, ſtatim primis menſibus vena tumens in femoris internâ parte prope genu apparebat. In aliis alia notata ſunt.

Enormiter obeſæ minus concipere conſueverunt; quæ verò contrarium experiuntur, non mirandum eſt deflectere in quibusdam à reliquis notis, v. g. ſub mole ventris occuli in tantum tumorem à fœtu oriundum. Sunt & aliæ quædam, quæ dum minores fœtus geſtant, non putantur ſæpe eo in cenſu eſſe, ſi tumorem extra eminentem ſpectes. Viciſſim occurrunt mole majori prætumidæ, ubi ab expertis non rarò prædictum eſt, geminos geſtari, reſpondente eventu.

Ex non naturalium numero pauciora monenda ſe exhibent, quæ & ipſa tamen breviter libabimus. Aerem concluſum & calidum minus ferunt gravidæ, eoq; ſic produntur, liberiori magis gaudentes. De cibo & potu jam diximus, quem ſi excedant, mox luunt pœnas, redditione vel anxietate majori inde mactatæ. Abſurda ſi appetantur, ſeu tempore, ſeu mole, ſeu qualitate, ſeu aliis incongrua, id verò propemodum proprium eſt gravidis. Somnolentia alias, & quidem utplurimum, ut alias inquietudo & vigiliæ prehendunt magis. Ut quies longior,

longior, ut ſedentaria vita in conviviis vel aliàs moleſta eſt: ita utrovis facilè læduntur. Motus conſueto citius & facilius laſſat. Quibus alvus minus reſpondet, difficilius degere aſſolent. Venerem modò averſantur, modò expetunt magis.

Variant quodammodo & limitant dictas hactenus graviditatis notas & causæ præternaturales, morbi, cauſæ morbificæ & ſymptomata, unde & illa luſtranda ſe offerunt. Non parum huc confert plethora & cacochymia omnis generis, indeq; producta. Vidimus fluxiſſe in quibusdam gravidis hæmorrhoides, in aliis fluorem album, quæ utraq; non obſtant graviditati, quandoquidem diſtinctis viis ſanguis oneroſus, & lympha ichoreſcens exſtillat.

Hypochondriacæ non paucæ extra ingravidationis tempus poſitæ pejus habent, ſimulac concepere, optimè, ſilente quaſi morbo, & ſecum habitante archeo, non morbis, ſed fœtui magis operante. Quæpiam nihilominus habent hoc ſtatu deprehenſæ deterius, pro diversâ conſtitutione ſpirituum, humorum, viſcerum. Videndum itaque, an etiam præter naturam evenientia phænomena notis gravidarum ſuâ acceſſione lumen fœnerare, an easdem obſcurare queant, ubivis diſtinctione probè factâ inter ea, quæ ſimul ſtare, quæ minus apta nata ſunt.

Reſtat, ut ex analogiæ ſeu ſimilitudinis quarto fonte, quæ huc quadrant, applicemus, ſeu ad confirmandas, ſeu ad elidendas notas gravidarum. Enimverò omnia hæc comparatè intelligenda ſunt & locum inveniunt, comparatione factâ gravidæ ad ſeipſam, & ad alias.

Ad ſeipſam non tantum in genere, ſi quidem alia redditur à ſe, priori ſtatu cum præſenti, & hocce cum illo comparato; ſed quoque ſeorſim, ſi eâdem jam navi aliàs vecta fuerit, vel minus. Magna enim vis eſt, ut id re-

id repetamus, conſuetudinis. Hinc ſi eadem phænomena animadvertat repetere, quæ aliàs adeſſe conſuevere, non injuriâ efficitur, eſſe gravidam, & contra. Sin alia illa deprehendantur, uti non omnis geſtationum viciſſitudo eodem ſplendet ſole, examinanda ſunt, an κτ̀ λόγον eadem eveniant, nec ne, præſente aliquâ cauſâ idem variante. Unde nec accidentalia hæc illa, poſitis eſſentialibus, mutant facilè effatum.

Ad alias verò non minus omnis hæc comparatio eſt inſtituenda. Neceſſum enim eſt, cum ordo naturæ ſit ſemper idem & inviolabilis, cœteris paribus & in ſuâ latitudine, ut regulam Lesbiam & hîc applicemus. Quare deprehenſis iisdem notis, quæ in gravidis aliis quoad univerſum decurſum, circumſtantias, & moram, adeſſe aſſolent, gravidam edicimus, cum gravida nihil à ſe alienum eſſe putare debeat, quod huic ordini competit. Contra ea ſi abludant, nec reſpondeant collectivè huic ultimæ analogiæ regulæ applicatæ, negamus merito gravidam, idque de jure naturæ. Quod erat demonſtrandum.

Caput III.

De

Notis gravidarum per experimenta & remotionem dubiorum.

Viſis hactenus notis gravidarum, prius, quam ulterius progrediamur, videntur eædem commodè diſtingui poſſe in genuinas, primarias, ac propriè tales, & ſecundarias, dubias, impropriè magis ſeu remotius tales. Deinde in illas non minus, quæ poſitivè id demonſtrant, certis poſitis, & quæ per remotionem.

De

De genuinis & primariis jam egimus, quibus poſitis ponitur graviditas, ut dari notas gravidarum omnium gentium ac populorum unanimi conſenſu nullatenus dubitari queat, & riſum moverit vel ipſis è vulgo, qui ullâ arte certò id ſciri vel demonſtrari poſſe negaverit. Illud verò addendum ſuperioribus, conſequi omninò conceptionem alterationem humorum, ſpirituum & conſequenter totius corporis: conſequi retentionem menſium, quæ duo velut ſummæ cauſæ aſſignari poſſunt exinde inſequentium phænomenorum; ideò tamen nulla culpa affingenda eſt ſanguini ipſi retento. Meritò enim non audiendi, qui venenoſum hunc eſſe ac noxium arguunt, indeque evenientia hujus noxæ & viroſitati eſſe adſcribenda.

Retinetur ſanè, quia generationi impendendus, quâ vacante prius πλεονασμὸν concipiens & illaturus evacuabatur menſtruatim, utpote ſuperfluus, & corpori alioqui oneroſus & noxius futurus; Sed cùm non ſtatim in principio eâ quantitate inſumatur, quin ſuperfluitas quædam alimenti in corpore redundet, hinc provido naturæ conſilio id reſarcitur victu tenuiori. Quandoquidem enim à pleno hocce in cibo & potu conſiſtente, improportio orietur, abhorret archeus eundem, unde carnium & cereviſiæ ac vini ipſius averſatio, vel adſumtorum rejectio; & vice versâ non niſi victus tenuior ſuſtentando corpori porrigitur. Hâc velut clave poſitâ generali ratio generalis, & ſubjecti aliarumque circumſtantiarum junctâ conſideratione, ſpecialis omnium & ſingulorum patere facilè poteſt.

Ulterius præter hæc progreſſa curioſitas πειρητικῇ, experimenta ac tentamenta quoque fecit ab intra & extra, pro explorandâ ingravidatione, imò & habilitate ad concipiendum, quod jam latius diſquirere ſuperſedemus. Et hæc quidem partim cum dictis conveniunt in radice, partim abnuunt. Non unum tale experi-

mentum traditur ab *Hippocrate*. Sic, ad explorandam aptitudinem ad ingravidandum, uti jubet ſuffitu, *5. aph. 59.* qui ſi ſubtus fiat, & veſtibus undique obvolutæ ad nares & os usque penetret, non ſuâ culpâ ſterilem arguat. Id verò alii ad definiendum, non eſſe gravidam, præeunte *Ebnſinâ*, adhibent *l. 3. fen 21. Tr. 1. c. 11.* quod, licet debile paulo argumentum præbeat, dum de poroſitate corporis, ac ſenſu delicatiori teſtatur, reliquis jungi poteſt.

Alterum eſt exhibitio dulcium, ex *5. aph. 41:* Si velis noſſe, an mulier conceperit, dormituræ aquam mulſam potui dato: & ſi dolores circa ventrem habeat, concepit; ſin minus, non concepit. Cui congener locus eſt alius, ex *l. de ſteril. c. 6. t. 11.* ubi melli & aquæ aniſum addit, eodem ſcopo & adhibendi modo. Hic verò aphoriſmus adeò vexavit interpretes, ut obeliſco communiter notent eundem, quorum inſtar omnium legi poteſt *Georg. Frider. Laurentius, Exercitatione in nonnullos Hippocratis aphoriſmos minus abſolutè veros Primâ p. m. 1.* primo enim loco hunc ipſum tanquam falſorum præcipuum poſuit, adductis variis autoritatibus interpretum cumprimis, rationibus & aliis.

Aſt, ut ſuo loco relinquamus, quæ adducit latius, operæ pretium videtur, an mereatur penitus expungi hic ipſe aphoriſmus, diſquirere. Mitius ſentiemus, ſi cogitemus, non adduci id à *divino Sene*, niſi ut ſignum ſecundarium, ut πειρητήριον, aliud verò eſt tentamentum tale, aliud πεῖρα, vel διάπειρα potius. Satis eſt genuina inſinuaſſe ſigna, quibus cognitis velut additamenta & hæc propoſuiſſe licitum fuit. Et ſi verum fateamur, non adeo incongruũ & ad probandum planè inſufficiens eſt idem effatũ. Nemo enim negaverit mulſam eſſe potus genus, potus apud Græcos non inuſitati, potus medicamentoſi, potus ad diætam plenam pertinentis. Uti itaque nemo negaverit in noſtris plagis inter alia eſſe ſignum ingravidationis, ſi fœmina à potu cereviſiæ, vel vini, ſentiat στρό-

φους,

φας, volutationes, morſiones, anxietates, nauſeam, quo-uſque vomitu allevietur: ita injuria ſit *Hippocrati*, ſi ceu falſa ſcribentem traducamus, dum idem in theſi affirmat, concepiſſe fœminam, ſi mulier, aliàs à potu mulſæ non læſa, jam mutato ſtatu inde malè habeat; & ſi inprimis circa tempus ſomni id fiat, ad majorem rei confirmationem, cum ſomnus aliàs digerat facilius aſſumpta, tum morâ, quæ intercedit, tum quiete, & aliis.

Silentio præterimus experimentum tertium ejusdem, *l. de nat. mul. c. 94.* Ubi id probare jubet, ſublinendo oculos rubro lapide, quem vocat, gravidam colligens ſi medicamentum ingrediatur, & contra. Potuit enim talia ab aliis addiſcere & notare, tanquam problemata, ulterius confirmanda, quibus tamen non fidit ſolis.

Maximè omnium experimenta talia jactantur circa urinam gravidarum, qualia tum apud alios plures, tum apud *Fr. Ranchin. Tr. de morb. ante partum &c. c. 1.* videri poſſunt. Ita laudatur *Fernelianum* illud, urinam remixto vino albo juſculo elixarum fabarum in gravidis reddi ſimilem. Sic urinam per triduum aſſervatam, tecto vaſe, per linteum colatam relinquere animalcula inſtar pediculorum volunt. Sic & acum benè politam, cum urinâ in pelvi æneâ poſitam per noctem, parvis maculis infectam apparentem, eſſe ſignum graviditatis, & quæ alia ejusdem ſunt farinæ.

Verum enimverò illa extra oleas diagnoſeos latius evagantur, ut inconveniens ſit medico ſenſum & fontes ordinarios dimittere, & ad incerta hæc dilabi. Nullo enim fundamento nituntur, nullâ ratione, nedum experientiâ ſufficienti. Et ſi vel maximè vermiculorum doctrinâ corroborare vellemus producta, & à colaturâ reſidua putata animalcula è ſemine oriunda ſtatuere, parum tamen fidei ſortietur & inde experimentum. Quare non attenduntur hæc à medicis rationalibus, & ſi quid ab empiricis pronunciatum aliquando reſpondeat, caſu ut-

plurimum magis id fit, ut plura alia; & ubi ſemel fortè divinatio videatur evenire ad votum, pluries falli eosdem certum eſt, & in illo gloriari ſæpe plus quam par eſt, ne dicam mentiri, de his ne mutire quidem.

Idem dictum eſto de experimentis aſtrologicis, quando ad momentum quæſtionis propoſitæ, uti hoc loco an mulier utero gerat nec ne, thema erigunt, & ex habitu domini V. domus, domini aſcendentis & lunæ ad invicem, aut cum fortunatis ac angulis, id eruere ſatagunt; imò & de genere fœtus edicere, prout in ſignis maſculinis vel fœmininis ſedem habeant. Vid. *Claud. Dariott. introd. ad aſtrol. judiciar. c. 26. p. 57.*

Referre huc poſſumus ſtrategemata, quibus expiſcari ſolent nonnulli celatam ingravidationem, modò prudenter & honeſtis licitisque mediis tractentur; & forte medici primores ad hæc vel illa experimenta ſeu excogitanda ſeu fingenda fuere inducti, ut quaſi aliud agendo veritatem ſcrutarentur & deprehenderent. Non paucæ enim rationes conſueverunt occurrere, quæ difficilem reddunt diagnoſin. Sic, ut quædam ſaltim delibemus, frequentiſſimè ſimulatur vel diſſimulatur conceptio, ad inſtar ſimilium, vel ob utile, vel honeſtum, vel jucundum aliquod, exemplo earum quæ furtivâ & illicitâ venere uſæ, quibus mortis ſententia indicta eſt, & qui caſus obtingunt alii in vitâ communi.

Aliæ, quod vel conjux, vel ipſæ ardenter deſiderant, facilè credunt & ſibi perſuadent, unde medicus offendit præjudicio jam laborantes, vel more aliorum, quod quisque amat, ſperatque & vult, etiam fingentes, quibus contradicere arduum eſt non raro. Aliæ his contrariæ, quod nolunt, averſantur, & admittere dubitant. Sunt, quæ vel præ pudore, vel majeſtate, vel aliis perſuaſæ non exponunt medico ſingula, qui dum non admittitur in arcana hæc intimius, duriorem in pronunciando invenit provinciam, Hinc dubiis his in caſibus, ſi unquam alibi, ſum-

bi, ſummâ opus habet prudentiâ. Et hæc atque ſimilia in causâ potius ſunt, ſi fallatur medicus, quàm prædictionis & diagnoſeos incertitudo.

Strategemate tali uſus *Renealmus obſ. 146. p. 109.* in puellâ ruſticâ, quæ ad celandum & tantum non exturbandum conceptum immenſam ingurgitaverat aquæ copiam, ut hydropis nomine prægnationem diſſimulare potuerit. Apparentibus graviditatis aliquibus ſignis, nihil tamen ab illâ negante unquam extorquere potuit niſi impoſturâ, cum ſcilicet pollicitus eſſet ſe facturum, ut quod contineretur utero, facilè evaneſceret in auras, & tanquam fruſtatim excideret, quo facto veritatem confeſſa eſt.

Opus itaque eſt medico prudentiâ & στοχασμῷ debito, phyſicè & moraliter, ut penitius feratur in circumſtantiarum adyta. Sic quoad ipſam urinam id verum eſt quoque. Sicuti enim vulgus ad uromantiam adductum eſt, quod viderent lotium adſpicere in morbis, & in gravidis quoque medicos, vanâ perſuaſione captæ, omnia promiſcuè inde patere, atque hinc dubio de conceptione orto eandem offerunt; Ita ſæpe vel ex hoc ſolo, quod occultato nomine aliisque id fiat prudenter colligi potuit inſtitutum, indeque quærente medico, an de graviditate ſit quæſtio, putantes id perſpectum eſſe ex urinâ, quod res eſt faſſæ ſunt.

Quod verò ſexum attinet, non facilè medicus induci debet, ut de hoc vaticinari ſuſtineat, cum nec ex motus diſcrimine falſo ſuppoſito, nec aliunde id æquè clareat, nedum ex ludicris experimentis quibusdam, quæ hinc inde adnotata legas, ut prout ſurgens hunc vel illum pedem prius attollat, & ſimilia. Nihilominus ſi medicus prudentiam adhibeat, certis caſibus etiam de hoc quædam edicere poterit, ſed magis probabiliter & experimenti in vicem, unde nec comparari hæc debent cum notis gravidarum reliquis, ſed velut ſecundariò, & plus ultra progrediendo aliquando tanguntur.

Ipſe *Hippocrates* in his quoque præluxit, quando *5. aph. 42.* mulier gravida, *inquit*, ſi marem gerit, benè colorata eſt; ſin fœminam, decolor. Confirmat idem pluribus *l. de ſterilib. c. 7. t. 1. ſeqq.* quæ ibidem legi queunt. Non diffitendum equidem, quod innuimus, id promiſcuè non ſuccedere, imò nonnunquam contrarium, ſplendori tamen artis non derogat, ſi veriſimiliter & licito joco id in quibusdam proferatur, conſideratis ſimul circumſtantiis aliis. Rem, ut alia mittamus, tribus potiſſimum experimentis comprobabimus. Gravidis fluore albo tempore ingravidationis laborantibus prædictum fuit ſemel iterumque, geſtari fœminam, & reſpondit eventus. Cum ſereniſſima perſona gravida dira pateretur ultimis menſibus ſymptomata, citra morbum alium, vomitus crebros, ſpaſmum faciei ipſum, alvi obſtructionem, debilitatem, prognoſticum faciente medico, geſtari fœmellam, comprobavit idem quoque exitus. Alia ultimo menſe torporem & ſtuporem moleſtum quendam dextro pede patiens ſimilem audivit prædictionem, geſtari maſculum, nec deſtituit effatum eventus. Non negandum interim, fallere hæc poſſe, ſi quid tamen prædicendum, non temerè, ſed cum grano ſalis, & decenti modeſtiâ, ex his & aliis fundamentis, ut temperamento utriusque conjugis id præſtandum, cujus rei exempla dedimus *Phyſiol. Reformat. c. 16. p. 597.* quæ huc transſcribere non attinet. Idem de picâ valet, & ſimilibus. Quibus poſitis & de ſtatu contrario argui poteſt.

Reſtat, ut & notas graviditatis quasdam comparatas delibemus, ſeu quæ ſimilitudinem non exiguam cum eâdem habent, & hâc ipſâ fallere poſſunt. Etenim non ſolùm contraria, verùm & ſimilia juxta ſe poſita eluceſcunt magis, ita quidem, ut per remotionem ejus quod non eſt, ad cognitionem veritatis feramur certius, nec quid pro quo, ut ajunt, arripiamus. Faciunt hæc ad ſtabilienda firmius ſuperius aſſerta κριτήρια.

Diſtinguenda hinc eſt graviditas à ſuppreſſione

men-

menſium ſimplici, & ex aliâ cauſâ ortâ, adhibitis, ut ubivis, & hîc ſignorum uſitatis fontibus, & inprimis cauſarum. Exhauſtis enim circumſtantiis facilè clarere poteſt ſuppreſſio menſium abſoluta, & ſibi relicta, ſi conſideremus id fieri vel facultate læsâ, vel errore externo prægreſſo. Liceat nobis uti innoxiis hiſce terminis, quibus in pathologicis rem exprimere non inconſultum videtur. Ubicunque enim, ut breviter dicamus, ab alterutro, ſive in conjugatis, ſive minus talibus, fluxus menſium ordinarius ceſſat vel ſupprimitur, minus cogitandum eſt de ingravidatione, & contra. Confirmant idem & reliqua è ſuis loculis repetenda & in praxi clinicâ verſatis facilè applicanda.

Sic etiam diſtinguendum eſt incrementum abdominis à tumore hydropico, ſeu cachexiâ increſcente aſcites occupet illum locum, ſeu tympanites. Quando enim obveniunt medico duo morbi, neceſſum eſt utriusque expendere ſigna, & his mediantibus dubium decernere. Videas etiam honeſtiſſimas virgines, & nobiles ipſas, tympaniticas, quibus per plures annos turgidulus prominet venter, citra ullam prægreſſam deflorationem, nedum graviditatem. Turpiter ſe iis caſibus dederit medicus, qui id inde præcipitato judicio collegerit, neglectis flatibus, tono viſcerum læſo, aliisque obviis examini.

Lympham verò eccentricam ex cachexiæ præſentiâ, tanquam matris hydropis, œdemate pedum, & propriis aliis ſignis cognoveris. Difficilior caſus eſt, quando graviditati ipſi complicatur hydrops, quod vidimus, ita quidem, ut & exterius circa pudenda tumor hydropicus emineret, paracenteſi minuendus, curato reliquo in puerperio, quamvis cum jacturâ lactis. Sed & tunc ſua fœtus præſentis, & diluvii microcoſmici ſua ſunt indicia, quod & in ſupra citato exemplo *Renealmi* contigit. Hydrops uteri, ut & illum tangamus, rarior eſt, ſaltim citra reliqui abdominis tumorem conſimilem, qui

hinc

hinc non facilè confundendus fuerit cum graviditatis notis, præterquam ab imperitioribus, vel magis credulis.

Maxima difficultas eſt in diſtinctione molæ à fœtus genuini geſtatione; neq; id tamen tanti eſt, ſi à priori non liceat hæc noſſe rectius. Satis enim fuerit & molam proprie dictam eſſe conceptionis & ingravidationis, quamvis fruſtraneæ, ſpeciem, turbatis undecunq; ideis operatricibus, & hinc velut reſipiſcente archeo, operis pertæſo, ut menſe utplurimum tertio exturbetur, quod fovendum & formandum prius ſuſceperat. Quod ſi non contingat, & longius protrahatur geſtationis terminus, reliqua tamen non reſpondent, motus inprimis & ventris ipſius diſpoſitio, quo de pluribus agere inpræſentiarum à ſcopo noſtro abludit, ne repetamus ſuperius jam tactum motum uteri, fœtus quodammodo æmulum, & ſimilia, quæ ex θέσει & ἀντιθέσει rite formata vix poſſunt dubium relinquere animum. Concludemus ergò hæc, ſi prius velut poriſmata quædam è tractatis hactenus fluentia adjunxerimus.

Et 1.) quidem in renunciando de graviditate præſente vel abſente non præcipitandum eſt judicium. Deliberandum & hîc eſt diu, quod ſtatuendum eſt ſemel. Turpe enim hinc fuerit etiam hoc caſu dicere: non putaram. Quamobrem & (2.) ſigna ſunt conjungenda, omniaque & ſingula probè eruenda, &, ut in aſtrologicis, ut aliàs in politicis, & arte noſtrâ ipsâ, colligenda ſunt vota, ut invicem penſitatis quæ id ſuadeant aſſerantque, quæ item in contrarium militent, concludatur è præmiſſis, de quo erat quæſtio. Experimentis vero 3.) non fidendum eſt. Id enim faciens è viâ regiâ digrediens facilè ad avia declinat. Adeoque ea ſemper ſtare debent poſt principia, & minoris æſtimanda fidei, & inter debiliora argumenta collocanda potius, quàm alia. In dubio (4.) mitior & certior tenenda eſt via, cavendo, ne venæſectione, purgantibus, emeticis, volatilibus ſpem uteri, quam omni modo tutari tenetur medicus, imprudenter excutiat. Ut enim ſcelus eſt ſtudio id tentare, ita ſupina ac vix ferenda imprudentia, peccare in diagnoſeos artis, & pietatis etiam, inſcitiâ & negligentiâ, leges. (5.) In mitigandis etiam gravidarum ſymptomatibus uno oculo ad matrem, altero ad fœtum reſpiciendum, ne dum illi ſuccurrere ſatagimus, hunc negligamus.

Atque hoc filo Ariadneo adhibito è labyrintho hoc honeſto modo exire licet, quibus rudiori manu ductis facilè lectiora plura addi poſſunt. Nos verò hîc pauſam facimus.

SOLI DEO GLORIA!

Difficilis res eſt graviditis, ſed clara, mederi;
difficilem expediens clarior ergò clues.

Dn. B I E S T E R O, ob pietatem, elegantiam morum, eruditionem cariſſimo, ita gratulatur

P R Æ S E S.